

У наставку се поставља питање да ли је Исусова *Бесједа на јори* предвиђена само за личну употребу или се пак може примијенити на државном, односно политичком нивоу. Тајсен закључује да би такви захтјеви требало индиректно да одређују наше политичко дјеловање. Тзв. експеримент радикалног наслеђа, који се везује за следбеничке групе, треба да постане могућ, тј. да оствари утицај на друштво. У последња два поглавља, фиктивни оквир радње и историја о Исусу бивају повезани. Најзад, добијамо анализу могућих фактора који су довели до Исусове смрти као и тумачење вјеровања у васкрсење на

основу мисли о стварању *ex nihilo*. Такво схватање аутор не разматра само у контексту прошлости, већ га занима какав значај оно и данас има. Свјетлост васкрсења даје посебан печат овом дјелу и то управо на начин спајања фикције и повјести.

Допринос ове Тајсенове студије пружа могућност упознавања извора о Исусу иако нисте познавалац историјских метода. Прича је прилагођена широј читалачкој публици, она се са лакоћом чита, а притом је и примјер једног великог истраживачког рада на пољу историје и теологије.

Пејка Луковић

Марк Вернон, *Платионов и подкасти: антички водич кроз савремени живот*

Превод с енглеског Слободан Ивановић

Београд : Дерета, 2016

228 стр. : илустр. ; 21 cm

ISBN 978–86–6457–072–5

Садржај књиге *Платионов и подкасти – антички водич за савремени живот*, аутора Марка Вернона, садржајем у потпуности оправдава наслов. Вернон несумњиво следи тезу Пјера Адоа да античка философија, пре свега, представља модел живота и да се не може свести на пуко теоретисање у савременом смислу те речи.

Већ у самом наслову аутор повезује древно и савремено, конкретно Платона и подкасте. Подкасти су аудио или видео записи којима се путем интернета на различитим платформама може приступати. Сама књига се, заправо, не бави толико Платоном, осим ако се не сложимо са формулацијом да је читава философија уства-

ри коментар на Платона. Књига је писана лаким стилем који бисмо могли да назовемо научно-популарним. Аутор приказује аспекте мисли и живота великих филозофа попут Питагоре, Платона, Аристотела и Епикура, али и оних мање познатих као што су песникиња Сафо, Диотима из Ментинеје, Онесикрит, Менип и други.

Користећи се највише Диогеном Лаертијем, али и другим изворима, Вернон нам доноси занимљиве приче о животима античких мислилаца које вешто користи као илустрацију њиховог учења. Стил подсећа на водиче за самопомоћ што је, верујем, намерно, а представља и дискретну ироничну критику конзумеризма. Примена античке мудрости на савремене ситуације врло је домишљата и углавном уверљива. Вернон је успео да демонстрира релевантност античке мисли за савремени живот, показујући како нас протекли миленијуми нису суштински одвојили од проблема са којима се човек антике сусретао.

Тако је, на пример, поглавље о Зенону, оснивачу Стое, насловљено „Зенон из Китијума о психологији куповине“. Вернон вешто прилази савременом питању потрошачког друштва, приближавајући читаоца проблему: „Понашање у радњама може да се сматра кључним индикатором нечије личности. Оно што пролази испод скенера баркода на каси, много је више од пуког коментара ваших потреба. Оно доно-

си наговештаје о вашем карактеру, ономе што вас задовољава, за чим жудите. Некога ко купује залихе чоколаде у понедељак, можда чека несрећна недеља на послу“ (98). Потом аутор приповеда како Зенон потиче из трговачке породице, те како је након бродолома доспео у Атину где је дошао до Ксенофонових *Успомена* на Сократа. Зенон је сматрао да је самоодржање основни животни концепт, да и људи и животиње бирају поступке који им живот чине бољим избегавајући опасности (101). За разлику од животиња, човек је способан и за чињење добрих дела. „Овај виши елеменат јесте детерминишуће својство људске животиње, дубински модифицира наше односе према сопственим урођеним себичностима“ (102). Ако нас неки тиранин мучи и приморава да признамо нешто што није истина, можемо одабрати да ћутимо и трпимо, без обзира што се на први поглед такво поступање противи нашој урођеној себичности. Гледано површно, то не доприноси нашем самоодржању. Међутим, каже Вернон, иако „то не помаже мом одржању као животиње, али помаже одржању мене као људског бића. Такав избор чува мој интегритет, разум и мисли“. Стоици су сматрали да добар живот претпоставља да не будемо подложни неконтролисаним менталним поремећајима. Тако Епиктет саветује да ако роб не послуша наређење, не треба се због тога узбуђивати пошто је „боље

да ти слуга буде неваљао, него да ти будеш несретан“ (*Приручник*). Епиктет сматра да вежбу за дости-

зање оваквог начина живота треба почети са малим стварима. Ако ти је украдено уље или упропаштено вино, треба да кажеш да толико кошта неузбуђеност, толико неузнемир-

ност, а ништа се не добија бадава (105). Зенон даје још један пример који нас полако враћа трговини с почетка приче. Ако на пијаци трговац некоме испред нас да попуст а нема не, можемо се наљутити и одустати од куповине. Али, каже Зенон, „ако желиш робу а да не платиш цену, незаситан си и приглуп“ (106). Овде чак можемо да приметимо благу паралелу са јеванђелском причом о Господару који исплаћује једнаку надницу онима који су читав дан радили и онима који су почели да раде тек предвече (Мт. 20, 1–16).

Вернон појашњава да овакви примери из свакодневног живота уопште нису реткост у античкој философији, пошто не постоји небитно етичко питање. Зато сматра да стоичко учење, које је везано за практични живот, није случајно почело на пијаци, под *Шареним шремом* – који се називао *сшоа*, где су

се продавале најразличитије ствари. Зенона су, сматра, привлачиле продавнице зато што су оне пружале богат извор случајева на којима се могло радити (108), пошто „реакције у продавници сухомеснатих производа откривају исто што и психометријски тест. Тако продавнице могу да буду изванредно место за продубљивање ваше животне филозофије – за обликовање вашег карактера у припреми за ређе тренутке када се осећате као да вас је поклопио талас“ (109).

На овом сажето препричаном поглављу покушали смо да представимо Вернонов метод актуелизације и примене античке философске мудрости у свакодневном животу савременог човека. Већ и сами наслови других поглавља, као „Диоген Киник о варљивости славе“, „Диотима из Мантинеје о повременом уздржању од секса“, „Епикур о томе зашто мање јесте више“, „Хипархија из Маронеје о браку из љубави“ и други, обећавају узбудљиво мисаоно путовање са рефлексјама на стварни живот. А обећање није преварно. Ову књигу могу са задовољством читати и они који о античкој философији не знају ништа, али и они који о њој знају много. Нема сумње да ће и једни и други пронаћи по неки занимљив податак, а што је још важније, пронаћи ће бројне примере откривања релевантности древне мудрости за савремено живљење.

Александар Ђаковац